

ЮЛІЯ СТИРКІНА
(Полтава)

ЗБАГАЧЕННЯ ЗМІСТОВОГО КОМПОНЕНТУ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ АВТЕНТИЧНИМИ (ЛІТЕРАТУРНИМИ ТА ФОЛЬКЛОРНИ- МИ) МАТЕРІАЛАМИ

Розглянуто можливості використання автентичних віршованих матеріалів у навчанні іноземної мови дітей різного віку. Доведено можливість і необхідність використання оригінальних пісенних та римованих творів для оптимізації навчання іноземної мови.

Ключові слова: оригінальні пісні, римівка, вірш, автентичні матеріали, навчання іноземної мови.

В умовах гуманізації педагогічного процесу пошук ефективних засобів і прийомів навчання привертає пильну увагу багатьох учених, методистів і вчителів. Одним із таких ефективних прийомів навчання є, безперечно, використання віршованих і пісенних матеріалів на уроках іноземної мови.

Практично всі педагоги й методисти, які працюють із дітьми на різних етапах навчання, відводять велике місце поетичним текстам і пісням у засвоєнні іноземної мови. Деякі навчальні посібники цілком базуються на використанні поетичних текстів: або автентичних, або спеціально складених. Важливість цієї роботи важко переоцінити. На користь використання віршованих творів говорять такі аргументи: 1) вірші, пісні – це той текстовий матеріал, що подобається дітям, а отже, робота з ним є позитивно забарвленою для учнів, емоційно привабливою, що значною мірою сприяє засвоєнню програмового матеріалу; 2) автентичний літературний або фольклорний матеріал сприяє збагаченню інтеркультурної компетенції особистості; 3) поетичні тексти й пісні є прекрасним матеріалом для відпрацьовування ритму, інтонації іноземної мови, удосконалювання вимови.

Крім того, при роботі з віршами і піснями ми вирішуємо проблему багаторазового повторення висловлень за однією моделлю, і воно не сприймається як штучне. На думку В. Леві, музика є одним із найбільш ефективних засобів впливу на почуття й емоції школярів, найсильніший психологічний стимул, що проникає у приховані глибини свідомості. Відомий педагог Я. Каменський уважав, що той, хто не знає музики, уподібнюється неписьменному.

Використання віршів і пісень у навчанні людей практикується з давніх часів. Як стверджують історики, у школах Давньої Греції багато текстів розчували співом, а в початковій школі Індії абетку й арифметику вивчають співом і зараз. Як бачимо, питання заслуговує на належну увагу на всіх щаблях

навчання, починаючи з початкового, закінчуючи останнім, оскільки любов до поезії й музики повинна прищеплюватися дітям із раннього віку і супроводжувати їх усе життя. Саме це і визначило мету нашого дослідження – обґрунтування можливостей використання автентичних віршованих матеріалів у навчанні іноземної мови дітей різного віку та узагальнення сучасної науково-методичної літератури з цього питання для доведення можливості і необхідності використання оригінальних пісенних та римованих творів для оптимізації навчання іноземної мови.

Актуальність цієї проблеми полягає в тому, що на сьогоднішній день окремі методичні аспекти використання англо-американської поезії на заняттях з іноземної мови вже аналізуються на сторінках професійних журналів („Forum”, „Іноземні мови”), але поки що відсутня загальна концепція застосування пісень і віршів у навчанні. Існування цієї концепції дуже важливе, адже метою навчання іноземної мови є не тільки здобуття знань, формування у школярів навичок і вмінь, але й комплексне засвоєння ними відомостей країнознавчого, лінгвокраїнознавчого і культурно-естетичного характеру, пізнання цінностей іншої для них національної культури через зразки віршованої й пісенної творчості.

Як показує досвід, учителі часто нехтують віршами і піснями на уроках англійської мови або звертаються лише до традиційних методів, що викликає зневажливе ставлення учнів до віршів і пісень. Або ж для багатьох викладачів уся робота з піснею (віршем) зводиться до „прослуховування” і „заучування”, тому учні часто навіть не розуміють змісту вивченого ними вірша. На практиці використанню віршів і пісень на уроках іноземної мови приділяється недостатня увага, відсутній комплексний підхід до вирішення проблеми. У той же час, використання віршів і пісень на уроках іноземної мови може сприяти підвищенню ефективності навчання, якщо: 1) ураховуються сучасні методики викладання іноземної мови; 2) беруться до уваги психолого-педагогічні особливості учнів; 3) відбувається оптимальне поєднання обсягу використаного матеріалу та кількості граматичних і лексичних явищ, що вивчаються на уроці.

На нашу думку, використання зразків сучасної англійської поезії може бути одним з ефективних засобів досягнення таких основних цілей навчання іноземної мови, як освітня, виховна і розвивальна. При цьому вчителю слід брати до уваги, що мова сучасного поетичного доробку характеризується сучасним синтаксисом і простим стилем, тому він містить автентичний мовний матеріал, максимально наближений до сучасної розмовно-літературної мови. Крім того, читаючи вірш, учень бачить усвідомлене вживання лексики задля передачі думки автора і знайомиться з різними функціями мови у спілкуванні.

Освітня мета використання поезії на уроках іноземної мови полягає у формуванні основних комунікативних умінь: читання, аудіювання, говоріння, причому останнє найчастіше виступає у формі обговорення змісту вірша, що може викликати справжню дискусію у групі, оскільки проблеми, що містяться у поетичних творах, універсальні, носять життєвий характер, не завжди вимагають однозначного вирішення. Як бачимо, поезія сприяє навчанню основним видам мовної діяльності і дозволяє використовувати нешаблонні, творчі типи вправ.

Знайомство з кращими зразками англomовної поезії, видами віршованих метрів (ямб, хорей), а також із варіантами перекладу віршів рідною мовою сприяє розвитку лінгвокраїнознавчої культурної компетенції того, кого навчають, тобто досягненню виховної мети навчання.

Специфіка поезії допомагає учневі опанувати емоційно-ціннісний досвід спілкування. Учитель глибше пізнає свого учня, наче отримує його психологічний портрет. Тому використання поезії має розвивальне значення, до того ж воно допомагає забезпечити не тільки мовну атмосферу на уроці, але й забезпечує психологічний контакт.

Як бачимо, поезія може бути використана як зразок сучасної автентичної розмовно-літературної мови для досягнення провідних цілей навчання і розвитку творчих здібностей учнів. Ефективність використання образів поезії значною мірою залежить від правильно організованої послідовності роботи з ними і вибору вправ, що стимулюють розумову діяльність учнів і сприяють розвитку в них мотивації [8, с. 56–57].

У своїй статті Н. Дьяченко [2, с. 30–33] відзначає, що прийоми роботи над поетичним текстом можуть бути різними і залежати як від етапу навчання, так і від тієї мети, що ставить перед собою вчитель. При цьому одночасно може бути реалізовано багато завдань, таких як навчання граматики, фонетики, лексики і перекладу. Читання віршів, їхня декламація і переклад роблять уроки іноземної мови більше змістовими, умотивованими і підвищують інтерес до вивчення предмета.

Важливо визначити послідовність дій при роботі над віршем з умовою його запам'ятовування. Наприклад: 1) інтонаційно-фонетичне пред'явлення поетичного тексту вчителем; 2) зняття лексико-граматичних ускладнень (лексику, важку для розуміння, потрібно записувати попередньо на дошці, роз'яснивши значення слів за допомогою ілюстрацій або перекладу); 3) перевірка розуміння тексту за допомогою запитань; 4) інтонаційно-фонетичне відпрацьовування вірша; 5) хорове відпрацьовування тексту з дотриманням віршованого ритму; 6) заучування вірша з письмовою опорою, що у процесі роботи змінюється; 7) відтворення поетичного тексту.

Інтенсивному запам'ятовуванню поетичного тексту сприяє використання візуальної опори у вигляді ілюстрацій, картинок, малюнків. Часто, особливо на початковому етапі, урок починається з фонетичної зарядки. Замість окремих слів і словосполучень, що містять той або інший звук, учитель пропонує класу спеціально відібрані вірші й римівки. Такий вид роботи можна включати в урок на різних етапах, оскільки він служить своєрідним відпочинком для дітей [2, с. 30–31]. Ось приклади римівок, з якими може бути здійснений даний вид роботи:

Звук [w]: Why do you cry, Willy?
 Why do you cry?
 Why, Willy? Why, Willy?
 Why, Willy? Why? [5, 3]

Також можна спеціально підібрати вірші й римівки, у яких зустрічається або нове, незнайоме учням слово, або лексичні одиниці, які потрібно повторити й добре закріпити в пам'яті:

Red, red, red, the rose	To climb like a cat
Blue, blue, blue the dress	To leap like a lamb

Grey, grey, grey the cat	To swim like a fish
And so is the rat	To hop like a frog
It's fun to be this	To trot like a horse
It's fine to be that	To jump like a dog.

Особливо важливу роль відіграє цей вид роботи при вивченні граматики. Треба прагнути до того, щоб діти повторювали вивчені римівки протягом усього навчального року, при цьому римівки мають бути пов'язані з темою уроку. Час від часу можна проводити конкурси: хто знає більше римівок і може пояснити, які граматичні форми в них представлені.

Форми дієслова *to be*:

I am Ann,
You are Dan,
He is Peter,
She is Rita.

Present Simple в підрядних умови й часу:

When I am ten	If we are good
I'll get a pen,	Past Simple
Then I shall write	Little fishes in a brook,
Like brother Ben.	Father caught them on a hook,
Robin Hood has gone.	Mother fried them in a pan,
To the wood,	Johnny ate them like a man.
He'll come back again	

Present Continuous:

I am counting to ten,	He is sitting on the floor.
You are giving them a pen,	All of us are working well
She is looking at the door,	Waiting, waiting for the bell.

Модальне дієслово *can*:

I love learning English	I can speak English too
I can read	I love learning English
I can write	And what about you?

Спонукальні речення:

Sleep, my babies, do not cry
I shall sing a lullaby.
Shut your little eyes and doze
Putting tails upon your nose.

Вірші й римівки допомагають виховувати в дітей моральні якості, культуру поведінки, повагу у ставленні один до одного та людей, наполегливість і терпіння в подоланні труднощів. Наприклад:

Mind the clock	Go to bed late,
And keep the rule	Stay very small;
Try to come	Go to bed early,
On time to school.	Grow very tall [2, с. 32–33].

Як бачимо, використання віршів та римівок на уроці іноземної мови сприяє формуванню правильної вимови, граматичних навичок, продуктивних і рецептивних, збільшує лексичний запас учнів.

Вивчення іноземної пісні також можна назвати одним із стимулів при навчанні англійської мови, елементом національно-культурного компонен-

та змісту навчання. Процес формування комунікативної й лінгвокраїнознавчої компетенції передбачає не тільки засвоєння знань, але і вмінь правильно „проживати ситуацію” у іноземному середовищі. Мета формування цих компетенцій – здійснення обміну між своєю культурою і культурою іншомовного суспільства, падіння бар’єрів, виникнення взаєморозуміння і єднання [1, с. 28].

Відомо, що пісня, особливо автентична, є важливим елементом будь-якої мови і тому заслуговує найпильнішої уваги. Крім того, пісня – це чудовий засіб підвищення інтересу як до країни, мова якої вивчається, так і до самої мови, а також ефективний спосіб повторення мовного матеріалу, особливо на останньому етапі навчання [4, с. 37]. До того ж характер пісенних текстів як автентичних матеріалів досить різноманітний. Вони можуть різнитися за лінгвістичній складністю, за стильовою й історичною співвіднесеністю, тому залежно від рівня освіти учнів, а також від конкретних проміжних і кінцевих цілей уроку пісні використовуються по-різному.

Так, на початковому етапі навчання іноземної мови пісня є особливо ефективним засобом, найбільш адекватним автентичним матеріалом. Але, на відміну від сталого стереотипу, що з піснею можна працювати тільки на початковому етапі навчання іноземної мови, доведено, що на проміжному етапі він теж необхідний. Звучання музики, мелодії пісні передбачають прочитання тексту учнями. Текст же пісні може бути використаний для вивчення системних особливостей мови, для ознайомлення з особливостями менталітету, культури іншомовної країни. Цілями в такому випадку можуть бути: формування фонетичних навичок; поповнення лексичного запасу учнів; відпрацьовування граматичних конструкцій. Крім того, пісня залучає учнів до іншомовної культури. Мелодія пісні повинна відповідати інтересам і захопленням учнів, а її зміст має нести змістове навантаження. Наприклад, можна порівняти пісню післявоєнного періоду і пісню 90-х років і провести порівняльний аналіз як лінгвістики тексту, так і соціально-когнітивного змісту.

Також пісня допомагає зміцненню колективу групи: пісню можна співати хором, а у процесі попередньої роботи над текстом, де поєднуються різні форми роботи (діалог, індивідуальна й групова робота) мимоволі відбувається спілкування учнів. І головне, що хотілося б відзначити – вибір пісні завжди за педагогом. Вибираючи пісню, бажано брати до уваги такі критерії, як частоту звучання пісні, відповідність смакам учнів (хоча б приблизно); адекватність змісту пісні темі заняття або його граматичному змісту [1, с. 28–30].

Як бачимо, пісні й музика відіграють неабияку роль у формуванні фонетичних навичок, розгалуженні лексичного запасу учнів, розвитку усного мовлення, пам’яті школярів. Формування фонематичної навички припускає перебудову звичної артикуляції на основі встановлення подібності й розбіжностей у вимові звуків рідною й іноземною мовами, формування фонематичного слуху. Усе це на початковому етапі можливо тільки шляхом наслідування і повторення, краще хором, слідом за вчителем, аудіо- або відеозаписом. Аналізувати почуті звуки й усвідомлено управляти своїми органами мови школярі можуть у дуже обмеженому обсязі. Психологічно, діти сприймають і запам’ятовують пісні й скандування під музику набагато краще, ніж будь-який інший текст. Крім того, їм більш зрозуміло й звично таке заняття, як спів хором, ніж просте повторення хором окремих фраз. На уроках можна

розучувати з дітьми пісні й римування з різних збірників англійських дитячих віршів і пісень, наприклад, як „Hickory, dickory, dock”, „Rub-a-dub-dub”, де повторюється один і той самий голосний звук у сполученнях із різними приголосними. Звук дітьми прекрасно опрацьовується і запам'ятовується, а для відпрацьовування техніки вимови дуже ефективним є скандування скоромовок під ритмічну музику. Такі відомі скоромовки як „Fuzzy Wuzzy was a bear”, „Happy hippopotamus” увійшли в широко відомі навчальні курси для дітей „Way Ahead” („Macmillan Education”) і „Chatterbox” („Oxford University Press”) і успішно використовуються вчителями шкіл.

Крім формування правильної вимови на початковому етапі навчання дуже важлива правильно поставлена інтонація. Оволодіння іншомовною інтонацією припускає формування аудитивних навичок сприйняття інтонаційного малюнка і його адекватне відтворення. Школярі легше сприймають інтонаційний лад англійських речень, слухаючи й відтворюючи інтонації віршів і пісень, таких як «Why do you cry Willy?», «Simple Simon», «Little Jack Horner» і багатьох інших. У них окличні, стверджувальні й різні види питальних інтонаційних конструкцій поєднуються в доступному і близькому дітям контексті. Ритмічна музика дитячих віршів і пісень допомагає найшвидшому засвоєнню цих автентичних творів, а разом із ними і правильної інтонації, що сприймається надалі як природна при відтворенні англійської мови.

Отже, сучасному педагогові важко не розгубитися в калейдоскопі численних прийомів і засобів навчання. Одним із таких прийомів є використання на уроках іноземної мови віршів, римовок і пісень, багатофункціональних за своєю сутністю, за допомогою яких можна створити психологічно комфортну атмосферу в класі, що, на нашу думку, перш за все, необхідно всім учасникам педагогічної взаємодії.

Подальшої наукової розробки, на нашу думку, потребує методолого-теоретичне обґрунтування концепції комплексного засвоєння учнями країнознавчого, лінгвокраїнознавчого і культурно-естетичного змістових компонентів програмового матеріалу з іноземної мови, пізнання цінностей іншої для них національної культури через зразки віршованої й пісенної творчості країни, мова якої вивчається.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гальскова Н. Д. Теория обучения иностранным языкам. Лингводидактика и методика : учеб. пособие [для студентов лингв. унив-в и фак. ин. яз. высш. пед. учеб. заведений] / Н. Д. Гальскова, Н. И. Гез. – М. : Академия, 2007. – 336 с.
2. Гебель С. Ф. Использование песни на уроках иностранного языка / С. Ф. Гебель // Иностранные языки в школе. – 2009. – № 5. – С. 28–31.
3. Дьяченко Н. П. Стихи, рифмовки и песни как средство повышения эффективности урока английского языка / Н. П. Дьяченко // Педагогический вестник. – 2004. – № 3. – С. 30–33.
4. Лосева С. В. Англійський у римах / С. В. Лосева. – К. : Новина, 1995. – 136с.
5. Михайлова Е. А. Работа над песней на уроке английского языка / Е. А. Михайлова // Иностранные языки в школе. – 2006. – № 1 – С. 37–39.
6. Нестандартные уроки английского языка в школе / [А. С. Любченко и др.] ; под общ. ред. С. Н. Смоленского. – Ростов-на-Дону. : Феникс, 2007. – 301 с.
7. Нехорошева А. В. Rhyme your English : сборник стихов, рифмовок и песен на английском языке : практ. пос. / А. В. Нехорошева. – М. : АРКТИ, 2006. – 80 с.
8. Рогова Г. В. Методика обучения английскому языку на начальном этапе и в средней школе : пособие [для учителя] / Г. В. Рогова, И. Н. Верещагина. – М. : Просвещение, 1988. – 224 с.

ЮЛИЯ СТЫРКИНА

ОБОГАЩЕНИЕ СОДЕРЖАТЕЛЬНОГО КОМПОНЕНТА ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ АВТЕНТИЧНЫМИ (ЛИТЕРАТУРНЫМИ И ФОЛЬКЛОРНЫМИ) МАТЕРИАЛАМИ

Рассмотрены возможности использования аутентичных поэтических материалов в обучении иностранному языку детей разного возраста. Доказана возможность и необходимость использования оригинальных песенных и стихотворных форм для оптимизации обучения иностранному языку.

Ключевые слова: оригинальные песни, рифмовка, стих, аутентичные материалы, обучение иностранному языку.

ULIYA STIRKINA

ENRICHMENT OF THE SUBSTANTIAL COMPONENT OF TRAINING TO THE FOREIGN LANGUAGE AVTENTIONS (LITERARY AND FOLKLORE) MATERIALS

The some opportunities of use the authentic poetic materials in training the foreign language at different ages are considered and a conclusion that it is possible and it is necessary to use them is formulated. The opportunity and necessity of original songs and rhymed products usage for optimization of training the foreign language is analyzed.

Keywords: original song, rhyme, verse, authentic materials, the foreign language training.

Одержано 1.10.2010 р., рекомендовано до друку 2.11.2010 р.

УДК 37.091.2:343.85-053.6

ОЛЕНА ЄВЛАНОВА

(Полтава)

РОЛЬ ЗАКЛАДІВ СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ У ВИХОВАННІ ПІДЛІТКІВ ІЗ ДЕЛІНКВЕНТНОЮ ПОВЕДІНКОЮ

Представлено основні напрями профілактичної та виховної роботи з неповнолітніми правопорушниками. Виявлено специфіку функціонування загальноосвітніх шкіл і професійних училищ соціальної реабілітації.

Ключові слова: делінквентна поведінка, підлітки-правопорушники, школи соціальної реабілітації, професійні училища соціальної реабілітації.

У час суспільно-економічних змін у країні, як у період кризи, так і у процесі виходу з неї, виникають нові та загострюються старі проблеми, зокрема проблемними зонами в розбудові суспільства є делінквентна поведінка підлітків та зростання підліткової злочинності. Для таких підлітків є характерною орієнтація на особисте матеріальне благополуччя, життя за принципом „як забажається” та самоствердження за будь-яких умов і будь-яку ціну.